

Методичні передумови імпліцитного формування граматичної компетентності у майбутніх учителів іноземної мови

Мальченко М.С.

викладач кафедри германської філології та зарубіжної літератури

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Вивчення граматики іноземної мови є надзвичайно важливим аспектом мовної освіти. Над проблемою імпліцитного та експліцитного навчання працювали такі дослідники як Н. І. Гез, Т. М. Єналієва, Я. М. Колкер, Є. С. Устинова, О. М. Шамов, R. De Keyser, R. De Graff, C. Doughty, R. Ellis, K. Hecht та багато інших. Імпліцитне навчання граматики сприяє розвитку комунікативних умінь, оскільки сприяє вивченню мови в контексті, та підвищує індивідуалізацію навчального процесу.

Метою даного дослідження є вивчення методичних передумов імпліцитного формування граматичної компетентності у майбутніх учителів іноземної мови.

Методологічними основами його запровадження є використання комунікативного та особистісно-орієнтованого підходів до навчання іноземної мови.

Комунікативний підхід до навчання іноземних мов є педагогічною концепцією, яка акцентує увагу на розвитку комунікативних умінь, спрямовуючи навчання на розвиток здатності використовувати мову для ефективного спілкування та взаємодії в різних ситуаціях. Студенти навчаються враховувати соціокультурні та практичні аспекти комунікації [6]. На відміну від інших історичних підходів до вивчення іноземних мов, комунікативний передбачає засвоєння всіх видів комунікативної діяльності – говоріння, слухання, читання та письма. Особливістю комунікативного підходу є його

орієнтація на здатність учня ефективно комунікувати в реальних ситуаціях, а не лише на граматичну правильність [4].

Особистісно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови базується на врахуванні індивідуальних потреб та особливостей кожного студента. За рахунок того, що підхід дозволяє використовувати зручні способи навчання та розкривати свої сильні сторони, він сприяє розвитку не лише мовних компетентностей, але й особистісних рис і *soft skills*, таких як самооцінка, самоконтроль, та вміння розв'язувати мовні завдання у реальних життєвих ситуаціях [7]. Особистісно-орієнтований підхід акцентує увагу на використанні іноземної мови для ефективного спілкування та взаємодії, створюючи в майбутніх учителів навички, необхідні для комунікації в реальних ситуаціях [5]. Він також передбачає залучення до інтерактивних форм методів роботи, таких як дискусії та проекти [8].

Таким чином, особистісно-орієнтований підхід в навчанні іноземної мови спрямований на індивідуалізацію та розвиток майбутніх учителів як особистостей, акцентуючи увагу на їхніх унікальних потребах і можливостях.

Імпліцитний підхід не передбачає пояснення правил і здебільшого використовується на початковому етапі вивчення граматики іноземної мови. Він включає два основних методи: структурний і комунікативний. Відповідно до структурного методу навчання реалізовується шляхом механічного оволодіння мовленнєвими основами та загальними фразами, у процесі якого використовується аудіювання в поєднанні з граматичною функцією, їх індивідуальне повторення, виконання вправ у парах та діалог з кількома граматичними структурами.

Щодо комунікативного методу, то його метою є оволодіння граматичними навичками, в контексті і з метою їх практичного застосування. Вправи виконуються шляхом утворення мовленнєвих ситуацій, тобто обов'язково має бути присутнє комунікативне завдання. Шляхом використання різноманітних мовленнєвих ситуацій процес навчання стає цікавішим для студентів. Даний метод є достатньо ефективним, але вчитель має докласти

значних зусиль та часу для того, щоб створити різноманітні мовленнєві цікаві ситуації, що стимулюватимуть іншомовне спілкування.

Отже, можна зробити висновки, що застосуванні імпліцитного підходу у вивченні граматики передбачається засвоєння інформації завдяки її аналізу та обробці. Одним із способів імпліцитного вивчення граматики є несвідоме відтворення граматичних явищ за певним зразком, який вже включає в себе певні закономірності. В результаті у студентів немає необхідності вчити правила як такі, вони самостійно «виводять» в своїй голові правила на основі тенденцій, що помічають під час виконання повторюваних вправ. Присутність викладача є необхідною, він за потреби виправляє та корегує «правила» студентів.

Як вважає З. І. Федорова, **етапи імпліцитного розвитку граматичної компетентності** включають:

1. Етап ознайомлення з граматиною та її особливостями;
2. Етап наслідування (виконання завдання за прикладом);
3. Етап пробного використання граматичного явища;
4. Ефективне використання граматичних форм у різних комунікативних ситуаціях [3].

Навчання граматики іноземної мови передбачає формування знань і навичок, які в ході практики утворюють граматичну усвідомленість. Ванівська О.М. вважає що існують 2 види граматичних **знань**: експліцитні та імпліцитні або вивчені та засвоєння знання [1, с.72].

Головною метою оволодіння граматиною є репродуктивні та рецептивні **навички**, що дозволяють розуміти та застосовувати граматичні явища на практиці. Граматичні навички мають мати стійкість, адаптивність та мають бути доведені до автоматизму (використовуватись на підсвідомому рівні) [2]. Наявність у майбутнього вчителя репродуктивних граматичних навичок дозволяє йому виражати хід своїх думок, як в усному, так і у письмовому мовленні. Саме вибір коректної граматичної конструкції залежно від часу, події та місця та стосунків між співбесідниками, дає нам змогу розв'язувати

комунікативні проблеми. Обрана граматична структура використовується з урахуванням синтаксичних і морфологічних правил мови на якій спілкуються особи.

В процесі навчання студент виконує даний процес та таким чином засвоює граматику та вирази за допомогою, яких він надалі може досягти будь-яку мовленнєву ціль. Формування рецептивних навичок у процесі навчання – не менш важливий фактор, який допомагає розуміти співрозмовника у різних видах мовленнєвої діяльності [3].

Порівняно з репродуктивними, рецептивні граматичні навички дозволяють розпізнавати звукові образи граматичних конструкцій. Складнощі у розвитку граматичної компетентності полягають в індивідуальних, когнітивних особливостях студента, самої мови, яку вивчає майбутній учитель та середовища в якому надають знання.

Отже, для досягнення відповідного результату при використанні імпліцитного підходу варто докласти значних старань та поєднати структурний і комунікативний методи у практичній діяльності, а також створювати сприятливі умови для майбутніх учителів у процесі навчання граматики.

Література:

1. Ванівська О. М. Реалізація компетентнісного підходу в процесі викладання іноземної мови у вищій школі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2016. Вип. 1 (38). С. 71–75.

2. Гришкова Р. О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 220 с.

3. Федорова З. І. До питання формування граматичної компетентності в середніх загальноосвітніх школах. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/48-visimnadtsyatavseukrajinska-praktichno-piznavalna-internetkonferentsiya/413-do-pitannyaformuvannya->

gramatichnoji-kompetentsiji-vserednikh-zagalnoosvitnikh-shkolakh. (дата звернення: 18.03.2024).

4. Bachman, L. F. *Fundamental considerations in language testing*. Oxford University Press. 1990. 420 p

5. Byram, M. *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Multilingual Matters. 1997. 136 p.

6. Canale, M., & Swain, M. *Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing*. *Applied Linguistics*, 1(1). 1980. P. 1–47

7. Little, D. *Language learner autonomy: Some fundamental considerations revisited*. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 1(1). 2007. P. 14-29

8. Nunan, D. *Task-based language teaching*. Cambridge University Press. 2004. 222 p.